

NÁRODNÁ STRATÉGIA RODOVEJ ROVNOSTI

NA ROKY 2009 – 2013

Úvod

Rodová rovnosť má zásadný význam pre demokratickú a sociálne spravodlivú spoločnosť. Rodová rovnosť má ľudskoprávnú dimenziu a z tohto dôvodu je nevyhnutná pre individuálnu sebarealizáciu každého jednotlivca. Dosiahnutie rodovej rovnosti a plné využitie ľudského potenciálu bez obmedzení rodovými rolami je kľúčom k medzinárodnej, európskej, národnej a regionálnej hospodárskej a sociálnej prosperite. Pre výkon akéhokoľvek zamestnania, postavenia či funkcie by mali byť rozhodujúce predovšetkým osobné schopnosti, skúsenosti, predpoklady a vzdelanie bez ohľadu na rod, rodové predsudky a rodové stereotypizáciu.

Uplatňovanie princípu rodovej rovnosti sa stáva novou dynamikou pre 21. storočie. Rodová nerovnosť je viacrozmerený fenomén, s ktorým je potrebné sa vyrovnávať prostredníctvom komplexného súboru politických opatrení. Nevyhnutným predpokladom je dostatočné a na všetkých úrovniach rozvinuté inštitucionálne zabezpečenie.

Aktuálne spoločenské procesy, ktorých účelom a cieľom je posilnenie rodovej rovnosti, nastolili potrebu nového typu strategického materiálu. Národná stratégia rodovej rovnosti na roky 2009 – 2013 (ďalej len „stratégia“) je dokument, ktorý na najvšeobecnejšej úrovni definuje rovnosť žien a mužov ako prierezovú, horizontálnu a všeobecnú spoločensko-politickú prioritu. Stratégia predstavuje typ materiálu, ktorý doteraz absentoval z hľadiska obecného uchopenia problematiky rodovej rovnosti a predstavoval by základné východisko pre rozhodovanie na všetkých úrovniach. Stratégia neformuluje parciálne riešenia, ale základné okruhy a zámery na dosiahnutie rodovej rovnosti. Pracuje s pojmami, definíciami a predpokladmi, ktoré sa až na úrovni akčných plánov premietnu do konkrétnych realizačných opatrení. Stratégia nie je z týchto dôvodov akčným plánom. Stratégia neformuluje a nepopisuje konkrétne plánované kroky, opatrenia a zodpovednosť.

Stratégia predstavuje naplnenie záväzkov vlády Slovenskej republiky, ktorá sa v Programovom vyhlásení na obdobie rokov 2006 – 2010 zaviazala, že pri presadzovaní svojej politiky bude podporovať rovnoprávnosť žien a mužov ako dôležitý faktor rozvoja demokracie a realizácie ľudských práv tak, aby sa naplnili záväzky vyplývajúce z Lisabonskej stratégie, ako aj z medzinárodných zmlúv.

Pre vývoj riešenia uvedenej problematiky v Slovenskej republike sa stali rozhodujúcimi dokumenty OSN najmä Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW, 1979), ktorý v článku 1 vymedzuje diskrimináciu žien ako „akékoľvek rozlišovanie, vylúčenie alebo obmedzenie na základe pohlavia, ktorého dôsledkom alebo cieľom je narušiť alebo zrušiť uznanie, požívanie vážnosti alebo uplatnenie sa žien, bez ohľadu na ich rodinný stav, na základe rovnosti mužov a žien, ľudských práv a základných slobôd v politickej, hospodárskej, sociálnej, kultúrnej, občianskej alebo inej oblasti“. Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien bol publikovaný v Zbierke zákonov pod č. 62/1987 Zb.¹ Slovenská republika je v dôsledku sukcesie zmluvnou stranou dohovoru od 1. januára 1993.

Jeho právna sila bola umocnená Opčným protokolom k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, ktorý bol prijatý 6. októbra 1999. Opčný protokol nadobudol pre Slovenskú republiku platnosť 17. februára 2001 a vyšiel v Zbierke zákonov

¹ Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Zbierka zákonov č. 62/1987 Zb.

pod číslom 343/2001². Umožnil podávanie individuálnych sťažností v prípadoch diskriminácie žien. V súlade s článkom 7 odsekom 5 Ústavy SR má opčný protokol prednosť pred slovenskými zákonmi.

Záverečné zistenia a odporúčania Výboru pre odstránenie diskriminácie žien po prerokovaní Druhej, tretej a štvrtej periodickej správy Slovenskej republiky k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW) vo Výbore OSN pre odstránenie diskriminácie žien dňa 14. júla 2008 v New Yorku zaviazali Slovenskú republiku predložiť odpočet plnenie odporúčaní výboru v roku 2014.

Rovnosť žien a mužov je jednou zo základných zásad práva Európskej únie, a teda aj Slovenskej republiky. Je zakotvená v konkrétnych článkoch Zmluvy o založení Európskeho spoločenstva³ (Amsterdamské znenie). V článku 2 sa uvádza, že úlohou Spoločenstva je podporovať rovnosť medzi mužmi a ženami, v článku 3 (2) sa uvádza, že vo všetkých aktivitách sa Spoločenstvo zameriava na zamedzenie nerovnosti a podporu rovnosti medzi mužmi a ženami, v zmysle článku 13 môže Spoločenstvo prijať opatrenia na boj proti diskriminácii založenej na pohlaví a článok 137 hovorí o rovnosti medzi mužmi a ženami na trhu práce a o rovnakom zaobchádzaní. Zásada rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami v otázkach zamestnania a povolania je zakotvená v článku 141. Amsterdamská zmluva posilnila kompetencie Spoločenstva týkajúce sa rovnosti medzi mužmi a ženami a zaviedla cieľ eliminovať nerovnosti vo všetkých oblastiach občianskeho života a podporovať rovnosť medzi mužmi a ženami.

Pre oblasť rovnakého zaobchádzania so ženami a mužmi predovšetkým na trhu práce bol vypracovaný komplexný súbor právnych predpisov upravujúci napríklad problematiku prístupu k zamestnaniu, pracovné podmienky, skončenie zamestnania, ochranu dôstojnosti v pracovnoprávných vzťahoch, zákaz sexuálneho obťažovania, postavenie mužov a žien v systémoch sociálneho zabezpečenia a iné.

Na odstraňovanie nerovností a podporu rodovej rovnosti vo vyššie uvedených oblastiach sa v medzinárodnom kontexte vypracoval duálny prístup, ktorý predstavuje na jednej strane konkrétne politiky osobitne zamerané na nápravu situácií spôsobených nerovnosťami medzi mužmi a ženami a na druhej strane gender mainstreaming (uplatňovanie rodového hľadiska).

Gender mainstreaming predstavuje integrovaný, právne záväzný prístup EÚ k rodovej rovnosti. Gender mainstreaming je právne záväznou požiadavkou vyplývajúcou z článku 29 smernice Európskeho parlamentu a Rady 2006/54/ES o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (prepracované znenie). Integrovaný prístup k rodovej rovnosti mainstreamuje rodovú rovnosť do centra všetkých činností od definovania politík, výskumu, obhajoby práv a dialógu, právnych predpisov, prideľovania zdrojov a vykonávania a sledovania časového plánu programov a návrhov. Obidva postupy sa navzájom dopĺňujú. Spoločnou je snaha o dosiahnutie cieľa, ktorým je rodová rovnosť.

Stratégia je prezentáciou verejného záujmu a politickej vôle uplatňovať gender mainstreaming vo verejných politikách na všetkých úrovniach a vo všetkých štádiách ich realizácie. Uplatňovanie rodového hľadiska bude vyžadovať procedurálne zmeny pri tvorbe a realizácii politík, novú organizačnú kultúru a spoluprácu aktérov na všetkých úrovniach. Bez príslušnej spoločenskej podpory by však politiky rodovej rovnosti mohli vyústiť iba do vzniku nefunkčného byrokratického mechanizmu. Nerovnaké zaobchádzanie nielenže narušuje jednu zo základných zásad Európskej únie, ale je aj obmedzujúcim faktorom pre hospodársky rast,

² Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Zbierka zákonov č. 341/2001 Z. z.

³ Základná zmluva o založení ES

prosperitu a trvalo udržateľný ekonomický, spoločenský a environmentálny vývoj. Cieľom stratégie je začleniť rodové hľadisko do tvorby a realizácie politík na všetkých úrovniach a stupňoch riadenia.

Aktuálne úlohy problematiky rovnosti žien a mužov vyplývajú z Plánu uplatňovania rovnosti žien a mužov (2006 – 2010)⁴, v ktorom Európska komisia stanovila šesť prioritných oblastí tvoriacich vykonávací rámec na podporu rovnosti žien a mužov do roku 2010: rovnaká ekonomická nezávislosť pre ženy a mužov, zosúladenie súkromného a pracovného života, rovnocenné zastúpenie v rozhodovacom procese, odstránenie všetkých foriem násilia založeného na rodovej príslušnosti, odstránenie rodových stereotypov, podporovanie rovnosti žien a mužov vo vonkajšej a rozvojovej politike.

Základné pojmy - teoretický diskurz

Pre účely materiálu sa použili termíny v nasledujúcom význame:

Politiky v oblasti rovnosti žien a mužov (Equal Policies between Women and Men)

sú zadefinované ako postupy vyplývajúce zo stratégií, akčných plánov a z fungovania inštitucionálnych mechanizmov, ktoré majú priniesť reálne dosahy v konkrétnej politike ekonomického života, rodinného a osobného života, verejného a politického života.

Rovnosť príležitostí žien a mužov (Equal Opportunities of Women and Men)

je zadefinovaná ako súčasť koncepcie rovnosti, ktorá presadzuje, aby ženy a muži mali rovnaké východiskové podmienky pre účasť na živote spoločnosti v ekonomickej, politickej a sociálnej oblasti. Rovnosť príležitostí neznamena rovnaké podmienky žien a mužov, pretože s ohľadom na vek, pohlavie, zdravotné postihnutie, vzdelanie, rodinné povinnosti a ďalšie faktory treba vytvárať rôzne podmienky na zabezpečenie rovnakých príležitostí a ich využívania.⁵

Rod (Gender)

je zadefinovaný ako sociálne utváraná kategória, ktorá vzniká v kontexte určitej sociálnej, kultúrnej a ekonomickej štruktúry. Odovzdáva sa a reprodukuje sa procesom sociálneho učenia. Vymedzuje odlišné postavenie žien a mužov v sociálnych a mocenských vzťahoch, ktoré nie sú dôsledkom biologických, fyziologicko-anatomických odlišností. Rod je sociálnou konštrukciou, ku ktorej sa viažu pripisované alebo očakávané sociálne roly, správanie, ale aj predsudky, stereotypy, hodnotenia a sebahodnotenia, predstavy o tom, čo je a čo nie je pre ženu alebo muža správne a vhodné.⁶

Rodová rovnosť (Gender Equality)

je zadefinovaná ako spravodlivé zaobchádzanie so ženami a mužmi, čo môže znamenať tak rovnaké zaobchádzanie, ako aj zaobchádzanie, ktoré je rozdielne, ale je ekvivalentné z hľadiska práv, výhod, povinností a možností. Všetky ľudské bytosti majú právo slobodne rozvíjať svoje schopnosti a vyberať si z možností bez obmedzení rodovými rolami. Rozdielne správanie, aspirácie a potreby žien a mužov sa uznávajú, hodnotia, berú do úvahy a podporujú rovnako.⁷ Naplnením zásady rovnakého zaobchádzania je nielen formálne rovnaké zaobchádzanie, ale aj také, ktoré je svojím obsahom rozdielne, ale v konečnom dôsledku je naplnením zásady rovnakého zaobchádzania. Vzájomne zameniteľným pojmom je **rovnosť**

⁴ Oznámenie Komisie Rade, Európskemu parlamentu, Európskemu hospodárskemu a sociálnemu výboru a Výboru regiónov – *Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov* – KOM (2006) 92

⁵ <http://glosar.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=67>

⁶ <http://slovník.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=173>

⁷ <http://slovník.aspekt.sk/default.aspx?smi=1&ami=1&vid=175>

žien a mužov (Equality between Women and Men) zadefinovaná ako spoločensko-politický kontext, ktorý má priniesť reálne dosahy konkrétnej politike ekonomického, rodinného a osobného života, verejného a politického života a vo výskume, vzdelávaní, školstve a v oblasti zdravotníctva. Právo na rovnosť žien a mužov je jedným zo základných právnych postulátov, jedným z kľúčových subjektívnych práv, a teda aj základnou hodnotou demokracie. Dosiahnutie tohto práva musí byť nielen formálne právne zakotvené (v zmysle potreby naplnenia rovnosti de iure), ale aj efektívne uplatňované vo všetkých oblastiach života spoločnosti (t. j. tak, aby bola naplnená rovnosť de facto). Je potrebné prijímať nové postupy a uskutočňovať štrukturálne zmeny tak, aby sa dosiahla rovnosť žien a mužov.

Predsudok (Prejudice)

z latinského praejudicium – pred-usudzovanie, je definovaný ako antipatia alebo zaujatosť, ktorá vychádza z chybnnej a nadmernej kategoriálnej generalizácie (zovšeobecnenia). Antipatia môže byť namierená proti skupine ako celku alebo proti jedincovi, ktorý do danej skupiny patrí.⁸ Predsudok vzniká na základe opakovanej skúsenosti.

Stereotyp (Stereotype)

z latinského stereotypia – opakovanie toho istého, je kategoriálnym zovšeobecnením, pri ktorom nevieme skutočne zistiť, o čo sa opiera. Stereotypom chýba opora vo faktoch. Funkciou stereotypu je, že má ospravedlniť a obhajovať nejaké správanie alebo postoj. Stereotyp je fixná idea a nástroj na nejaké triedenie a výber.⁹ Stereotyp je negatívny, ak napomáha triediť a vyberať len negatívne konotácie, pričom následne tento negatívny výber alebo antipatiu obhajuje. Stereotyp z týchto dôvodov nie je predsudok, ale nástroj racionalizácie údajne stálych hodnôt, myslenia a konania.

Rodový stereotyp (Gender Stereotyp)

je zadefinovaný ako predstava o údajne typicky mužských a ženských vlastnostiach a o údajných typických rolách a pozíciách mužov a žien v spoločnosti.

Rodová stereotypizácia (Gender Stereotypization)

je zadefinovaná ako nástroj na obhajovanie predstavy o tom, aké by mali byť typické mužské a ženské vlastnosti a role a pozície mužov a žien v spoločnosti. Namiesto pojmu rodový stereotyp je presnejšie používať pojem rodová stereotypizácia, pretože presnejšie vyjadruje procesúalnu stránku stereotypov.¹⁰

Tradičná deľba rolí (Traditional Roles Division)

označuje očakávané správanie a prijatie správania a činností, ktoré súvisia so sociálnou pozíciou, tak ako sa vyvinuli v čase v danej kultúre napr. tradičný obraz pretrvávajúci v slovenskej spoločnosti je, že ženy sa starajú o domácnosť a deti a muži o finančné zabezpečenie. „V dôsledku biologizujúcich tendencií sa deľba práce medzi pohlaviami vníma ako čosi prirodzené; odlišné sociálne úlohy mužov a žien, ale aj ich odlišný sociálny status sú údajne podmienené prírodou, hlavne vyššou fyzickou silou muža a schopnosťou ženy rodiť –

⁸ ALLPORT, G. W.: O povaze předsudků. Praha: Prostor 2004, s. 41.

⁹ ALLPORT, G. W.: O povaze předsudků. Praha: Prostor 2004, s. 216.

¹⁰ „...odstránenie predsudkov a zvykov a všetkých iných praktík založených na myšlienke podriadenosti alebo nadradenosti niektorého z pohlaví alebo na stereotypných rolách pre mužov a ženy“ – „...the elimination of prejudices and customary and all other practises which are based on the idea of the inferiority or the superiority of either of the sexes or on stereotyped roles for men and women“ In: Dohovor o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Zbierka zákonov č. 62/1987 Zb., článok 5

práve schopnosť rodiť deti je tým biologickým faktorom, s ktorým sa najčastejšie spája, vysvetľuje i ospravedlňuje sociálne postavenie žien (napr. vo sfére platenej práce)“¹¹.

Uplatňovanie rodového hľadiska (Gender Mainstreaming)

Gender mainstreaming bol zadefinovaný skupinou expertov a expertiek Rady Európy (1998) tak, aby zohľadnil komplexnosť a mnohorozmernosť problematiky ako: “Uplatňovanie rodového hľadiska (gender mainstreaming) je (re)organizácia, zlepšenie, rozvoj a vyhodnocovanie politických procesov takým spôsobom, ktorý včleňuje rodovú rovnosť do všetkých opatrení na všetkých úrovniach.”¹² Pre potreby stratégie je gender mainstreaming zadefinovaný ako prístup, ktorý umožňuje začleňovať rovnosť žien a mužov do procesov prípravy, zavádzania a monitorovania všetkých politík na všetkých úrovniach. Je to jeden z prístupov, na ktorého základe sa dimenzia rovnosti žien a mužov zahŕňa ako integrálna súčasť do konkrétnej politiky ekonomického života, rodinného a osobného života, verejného a politického života a vo výskume, vzdelávaní, školstve, zdravotníctve atď. Je to prístup k rovnosti žien a mužov, ktorý predpokladá implementáciu, monitorovanie a hodnotenie rovnosti žien a mužov v politickej, ekonomickej, sociálnej atď. sfére. Gender mainstreaming je nástroj, ktorého prostredníctvom do každej verejnej činnosti je automaticky projektovaná a začleňovaná požiadavka vytvárať a zachovávať rovnosť žien a mužov s cieľom dosiahnuť úplné realizovanie rodovej rovnosti. Gender mainstreaming je právne záväznou požiadavkou sekundárneho práva Európskej únie.

Zdôvodnenie predloženia stratégie

Dôvodom prípravy stratégie bola nielen nutnosť plnenia záväzkov Slovenskej republiky vyplývajúca z medzinárodných zmlúv a členstva v Európskej únii, ale predovšetkým neriešenie pretrvávajúcich rodových nerovností a eliminácia rodovej diskriminácie.

Uplatňovanie princípu rodovej rovnosti patrí medzi základné piliere antidiskriminačnej politiky. Miera uplatnenia princípu rodovej rovnosti nie je v súčasnosti dostatočná. Úlohou stratégie je nielen eliminácia prejavov diskriminácie, ale aj podpora a vytváranie optimálnych podmienok na dosiahnutie rodovej rovnosti vychádzajúc z definície Rady Európy „rovnosť žien a mužov znamená rovnaké zviditeľnenie, rovnakú právomoc a rovnakú účasť mužov i žien vo všetkých oblastiach verejného a súkromného života.“¹³

V doterajšom vývoji problematiky absentovalo systematické uplatňovanie gender mainstreamingu. Integrácia gender mainstreamingu vo verejných politikách s presahom na akčné plány si bude vyžadovať predovšetkým:

- diagnostikovať a identifikovať existujúce nerovnosti, špecifické situácie a rozdielne potreby žien a mužov v každej oblasti prostredníctvom diferencovanej analýzy, štatistík, štúdií, hodnotení a auditov existujúcej legislatívy.
- informovať aktérov a aktérky, nabádať ich k činnosti a vytvárať partnerstvá pre lepšie spoznanie problematiky rovnosti žien a mužov a efektívnejšiu koordináciu činnosti aktérov a aktérok ako aj používanie rodovo citlivého jazyka (orgánov verejnej moci, volených predstaviteľov, sociálnych partnerov, zástupcov tretieho sektora a najmä mimovládnych organizácií) a vytvárať rodovo citlivé politiky a uplatňovať rodovo citlivé východiská pri akejkoľvek činnosti.

¹¹ Farkašová E., Kiczková Z., Szapuová M.: Rodovo - diferencovaný pohľad na človeka/spoločnosť. Rozlíšenie pohlavia a rodu, Bratislava 2006, s.1

¹² <http://glosar.aspekt.sk>

¹³ Rada Európy (Council of Europe), Gender Mainstreaming: Conceptual Framework, Methodology and Presentation of Good Practices, Strasbourg, 1998

- zakomponovať konkrétne aktivity súvisiace s implementovaním rodovej rovnosti do jednotlivých politík, programov a akčných plánov doplnené o kvantifikované ukazovatele dosiahnutia vytýčených cieľov. Ide o identifikáciu oblastí s potenciálom pre rozvoj rodovej rovnosti, a to vo všetkých verejných politikách. Následne je nutné využiť metódu zmluvných vzťahov ako napríklad podpis rámcových zmlúv s ročným vyhodnocovaním dosiahnutého plnenia či vypracúvanie kvantifikovaných rozvojových cieľov atď.
- systematicky vyhodnocovať politiky na základe merateľných ukazovateľov.

Vzhľadom na to, že vývoj riešenia problematiky rodovej rovnosti v Slovenskej republike neustále prechádza novými fázami, možnosťami, výzvami a problémami, je nevyhnutné, čo najlepšie nastaviť politiku vlády Slovenskej republiky pre uplatnenie gender mainstreamingu tak, aby došlo k pokroku v riešení nasledujúcich problémov: rodové mzdové rozdiely; segregácia žien a mužov v rámci sektorov, odvetví a povolání; disparitné zastúpenie žien a mužov v rozhodovaní; zosúladenie osobného, rodinného a pracovného života; rodová diskriminácia na trhu práce; nedostatočné zohľadňovanie pracovných dráh a plnenia rodičovských povinností a rodinných zodpovedností vo vzťahu k ďalším členom a členkám rodiny; problémy vyplývajúce z aplikačnej praxe sociálneho zabezpečenia; násilie páchané na ženách; nedostatočné inštitucionálne zabezpečenie rodovej rovnosti na miestnej a regionálnej úrovni; viacnásobná diskriminácia žien a mužov; migrácia a azyl; zdravie vrátane sexuálneho a reprodukčného a služby na podporu zdravia; rodová stereotypizácia; rodová diskriminácia v oblasti rodinného a občianskeho práva.

Identifikované najvypuklejšie problémy si vyžadujú skvalitniť legislatívu v oblasti rodovej rovnosti ako aj inštitucionálne zabezpečenie a predovšetkým vytvoriť dlhodobý finančný mechanizmus na implementáciu navrhovaných akčných plánov rodovej rovnosti. Stratégia identifikuje smery vývoja rodovej rovnosti v podmienkach Slovenskej republiky a poukazuje na dôležitosť tvorby nových rámcových štruktúr a kultúrnych vzorcov integrujúcich rodovú rovnosť do života spoločnosti bez rodových predsudkov a obmedzení rodovými rolami. Zámerom stratégie je tiež zdôrazniť princíp rodovej rovnosti a jeho uplatňovanie v spoločenskej a individuálnej rovine ako štruktúrotvornú charakteristiku organizácií, inštitúcií a spoločnosti ako celku.

Pre naplnenie cieľov stratégie budú dôležité aj výsledky koordinácie horizontálnej priority rovnosť príležitostí v rámci programového obdobia 2007 – 2013. Posúdenie vplyvu projektu na naplnenie horizontálnej priority rovnosť príležitostí je povinné pre všetkých žiadateľov zo štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu.

Reálnym výsledkom uplatnenia stratégie je eliminácia diskriminácie a zvyšovanie rodovej rovnosti, slobody, dôstojnosti a osobnej integrity, znižovanie chudoby a marginalizácie žien, čo bude mať priamy dopad na zvýšenie kvality života spoločnosti. Táto skutočnosť sa považuje aj za konečné kritérium úspešnej realizácie stratégie v Slovenskej republike.

Princípy

Stratégia vychádza z nasledovných princípov tzv. holých faktov (nuda facti notitia):

- Uplatňovanie rodovej rovnosti a zabezpečenie dôstojnosti žien a mužov a eliminácia diskriminácie žien a mužov je východiskom rozvoja demokratickej spoločnosti.
- Dosiahnutie rodovej rovnosti je prioritou procesov ekonomickej a sociálnej kohézie.
- Rodová stereotypizácia má negatívny vplyv, nielen na ženy, ale aj na mužov.

- Nerovnovážna distribúcia zdrojov a z nej vyplývajúca rodová nerovnosť je neakceptovateľná.
- Podmienkou uplatňovania rodovej rovnosti je reciprocita a rovnováha práv a povinností pre ženy a mužov.
- Podpora rodovej rovnosti bez finančných, technických a materiálnych zdrojov a rodového rozpočtovania nemôže byť efektívna.
- Rodová diskriminácia je neakceptovateľná.
- Uplatňovanie rodovej rovnosti nestavia ženy a mužov proti sebe.
- Integrovaný prístup na horizontálnej aj vertikálnej úrovni k rodovej rovnosti je v záujme tak mužov, ako aj žien a je nevyhnutnou podmienkou úspešnej implementácie rodovej rovnosti.

Ciele

A) Základný cieľ

Základným cieľom stratégie je vytvoriť prostredie, účinné mechanizmy, nástroje a metódy implementovania rodovej rovnosti do všetkých oblastí spoločenského života.

Základný cieľ sa dá dosiahnuť prostredníctvom:

- prijatia opatrení legislatívneho ako i nelegislatívneho charakteru na dosahovanie pokroku v oblasti rodovej rovnosti,
- inštitucionálneho zabezpečenia implementácie medzinárodnej, európskej a národnej politiky rodovej rovnosti, jej koordinácia vo všetkých oblastiach záujmu;
- vytvorenia systému analytických, monitorovacích a kontrolných mechanizmov systematického zisťovania účinnosti a efektivity prijímaných opatrení a ich zefektívnenie prostredníctvom akčných plánov v navrhovaných okruhoch opatrení;
- zvyšovania informovanosti a povedomia o problematike rodovej rovnosti medzi laickou i odbornou verejnosťou,
- odstránenia rodovej stereotypizácie a dosiahnutia spravodlivých rodových pomerov,
- zapojenia všetkých zainteresovaných subjektov vrátane občianskej spoločnosti do všetkých procesov súvisiacich s prijímaním, realizáciou a monitorovaním nástrojov a postupov vytváraných s cieľom presadzovania rodovej rovnosti.

B) Operačné ciele

Stratégia má zámer prostredníctvom nasledovných **operačných cieľov** injektovať¹⁴ rovnosť žien a mužov do systému spoločenských vzťahov v špecifických oblastiach tak, aby sa predovšetkým rozrušovali umelé kauzálne rámce tzv. rodovej stereotypizácie a posilňovala sa osobnostná integrita, dôstojnosť žien a mužov, efektívnosť, spravodlivosť a atributívna demokracia spoločenského systému nasledovne:

1. Dosiahnuť vyvážené postavenie a zastúpenie žien a mužov v rozhodovacích a mocenských pozíciách.
2. Identifikovať rodovú stereotypizáciu (umelé, stereotypné kauzálne rámce), oslabovať ju a vyhybať sa jej a vytvárať nestereotypné systémy vzťahov vrátane kultúry a

¹⁴ Injektovať v zmysle implementovať, použiť, realizovať.

povedomia rešpektujúceho rovnosť žien a mužov a dosiahnuť v systémoch výchovy a vzdelávania plnú akceptáciu rovnosti žien a mužov.

3. Zohľadňovať rovnosť žien a mužov ako štruktúrotvornú zložku vytvárania a fungovania systémov vzťahov a vytvárania demokratickej spoločnosti.
4. Vytvárať podporné mechanizmy pre plnohodnotnú účasť žien a mužov v hospodárskom, ekonomickom a sociálnom rozvoji a pre akúkoľvek distribúciu finančných, technických a materiálnych, priestorových a časových zdrojov a služieb tak, aby bola dosiahnutá rodová spravodlivosť.
5. Vybudovať a skvalitniť inštitucionálne mechanizmy slúžiace na presadzovanie a implementáciu rovnosti žien a mužov na všetkých úrovniach štátnej správy, samosprávy a ostatných organizácií a inštitúcií (infraštruktúra, sieť, focal point.)
6. Zefektívniť a skvalitniť systém prevencie a eliminácie diskriminácie a násilia vo všetkých jeho formách.
7. Identifikovať nerovnosti žien a mužov prostredníctvom posilnenia výskumov a štatistík členených na základe pohlavia.
8. Vytvoriť celospoločenské kontrolné mechanizmy, monitoring a evaluáciu uplatňovania rovnosti žien a mužov.

Nástroje a metódy

Pre realizáciu stratégie je dôležité zaviesť adekvátne efektívne nástroje, metódy a mechanizmy zodpovedajúce jej cieľom a zámerom:

- zefektívniť legislatívu ako nástroj realizácie stratégie,
- posilniť inštitucionálne mechanizmy ako základný aparát implementácie na všetkých úrovniach,
- alokovať dostatočné finančné prostriedky
- vytvoriť konkrétne akčné plány ako základnú metódu implementácie stratégie. Akčné plány budú obsahovať kroky (opatrenia, odporúčania, úlohy) na dosiahnutie cieľov v rámci jednotlivých odporúčaní definovaných v stratégii, časové rámce a mechanizmy merania úspešnosti jednotlivých krokov a postupov,
- aplikovať duálny prístup na dosiahnutie rodovej rovnosti:
 - a) uplatňovať metódu gender mainstreamingu horizontálne vo všetkých oblastiach a na všetkých úrovniach a
 - b) prijať dočasné vyrovnávacie opatrenia.

Aktéri

Aktéri a aktérky politiky rodovej rovnosti sú, vzhľadom na prierezový charakter tejto problematiky, iniciátori, realizátori a prijímatelia politiky rodovej rovnosti: štátny aparát na všetkých úrovniach; miestna a regionálna samospráva; mimovládne organizácie; záujmové skupiny; politické strany; výskumné a expertné organizácie a inštitúcie vrátane verejných inštitúcií; nezávislé subjekty a experti a expertky a výchovno-vzdelávacie inštitúcie.

Úlohou štátneho aparátu je iniciovať, realizovať a monitorovať v rámci svojich kompetencií tvorbu opatrení na odstraňovanie rodových nerovností v oblasti výkonnej a zákonodarnej moci a podporovať rodovú rovnosť ako uznaný verejný záujem Slovenskej republiky. Súčasne by mal štátny aparát v rámci vecnej kompetencie vyplývajúcej zo zákona vykonávať úlohu koordinátora tejto politiky a najmä zabezpečiť dostatočné finančné, materiálne a technické prostriedky na výkon agendy. Pre dosiahnutie pokroku v danej oblasti prostredníctvom konkrétnej politiky je potrebné zo strany štátneho aparátu v rámci vecnej zodpovednosti iniciovať a koordinovať dialóg so všetkými zainteresovanými subjektmi.

Úlohou miestnej a regionálnej samosprávy ako súčasti verejnej správy je tvorba regionálnej politiky rodovej rovnosti, miestnej a regionálnej koordinácie a zabezpečenia prorodového rozdeľovania zdrojov a finančných prostriedkov miest a obcí (rozpočty miest a obcí) v súlade s reformou verejnej správy a fiškálnou decentralizáciou v súlade so zásadou nediskriminácie.

Podstatou činnosti občianskeho sektora, mimovládnych organizácií, záujmových skupín, výskumníkov a výskumníčok, expertov a expertiek, nezávislých subjektov, ako rovnocenných partnerov, ktorých činnosť má dopad na strategické verejné politiky, je iniciovať politiky rodovej rovnosti a podporovať ich realizáciu prostredníctvom výskumov, analýz, vzdelávania, kampaní, monitoringu a ďalších konkrétnych opatrení v sfére ich činnosti.

Vzhľadom na skutočnosť, že aktérmi rodovej rovnosti by mala byť väčšina subjektov spoločnosti, je dôležité zabezpečiť ich efektívne sieťovanie, koordináciu a komplementaritu v jednotlivých činnostiach, ktoré nie sú možné bez vzájomnej permanentnej komunikácie. Ako nevyhnutné sa javí aj identifikovanie koordinátora so širokými kompetenciami a nadrezortnými právomocami.

Základné dokumenty verejnej politiky v oblasti rovnosti žien a mužov

Medzinárodnopolitické dokumenty

Slovenská republika je v oblasti rovnosti žien a mužov viazaná viacerými medzinárodnými dokumentmi. Medzi najdôležitejšie môžeme zaradiť:

- Všeobecná deklarácia ľudských práv, 1948
- Dohovor o politických právach žien, 1954
- Medzinárodný pakt o hospodárskych, sociálnych a kultúrnych právach, 1966 – publikované pod č. 120/1976 Zb.
- Medzinárodný pakt o občianskych a politických právach, 1966 - publikované pod č. 120/1976 Zb.
- Dohovor OSN o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien (CEDAW), 1979 - publikovaný pod č. 62/1987 Zb.
- Deklarácia o odstránení násilia páchaného na ženách, 1993
- Opčný protokol k Dohovoru o odstránení všetkých foriem diskriminácie žien, Zbierka zákonov č. 341/2001 Z. z.
- Dohovor MOP č. 100 z roku 1951 o rovnakom odmeňovaní pracujúcich mužov a žien za prácu rovnakej hodnoty (č. 450/1990 Zb. a bod 35 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.),
- Dohovor MOP č. 111 z roku 1958 o diskriminácii v zamestnaní a povolani (č. 465/1990 Zb. a bod 37 Oznámenia Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 110/1997 Z. z.),
- Dohovor MOP č. 156 o rovnakých príležitostiach a rovnakom zaobchádzaní s mužmi pracovníkmi a ženami pracovníčkami: pracovníkmi so zodpovednosťou za rodinu

z roku 1981 (Oznámenie Ministerstva zahraničných vecí Slovenskej republiky č. 205/2003 Z. z.)

- Deklarácia a Akčná platforma IV. Svetovej konferencie o ženách, Peking, 1995
- Miléniové ciele OSN, 2000
- Záverečná správa 49. zasadania Komisie OSN o postavení žien, 2005
- Záverečné zistenia Výboru OSN pre odstránenie diskriminácie žien z 18. júla 2008

Primárne právne akty EÚ:

- Zmluva o založení Európskeho spoločenstva, 1957

Sekundárna legislatíva EÚ v oblasti rovnosti žien a mužov zahŕňa najmä:

- Smernica 79/7/EHS z 19. decembra 1978 o postupnom vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach súvisiacich so sociálnym zabezpečením,
- Smernica č. 92/85/EHS o zavedení opatrení na podporu zlepšenia bezpečnosti a ochrany zdravia pri práci tehotných pracovníčok a pracovníčok krátko po pôrode alebo dojčiacich pracovníčok,
- Smernica č. 96/34/ES o rámcovej dohode o rodičovskej dovolenke uzavretej medzi UNICE, CEEP a ETUC,
- Smernica č. 2000/43/ES, ktorá ustanovuje zásadu rovnakého zaobchádzania s osobami bez ohľadu na rasový alebo etnický pôvod,
- Smernica č. 2000/78/ES, ktorá ustanovuje všeobecný rámec pre rovnaké zaobchádzanie v zamestnaní a povolani,
- Smernica č. 2004/113/ES o vykonávaní zásady rovnakého zaobchádzania medzi mužmi a ženami v prístupe k tovaru a službám a ich poskytovaní,
- Smernica č. 2006/54/ES o vykonávaní zásady rovnosti príležitostí a rovnakého zaobchádzania s mužmi a ženami vo veciach zamestnanosti a povolania (prepracované znenie).

Nemenej dôležitú úlohu zohráva judikatúra Európskeho súdneho dvora, ktorý interpretuje právo Spoločenstva a rozvíja právne pojmy práva Spoločenstva na koherentný právny systém.

V oblasti rovnakého zaobchádzania z hľadiska pohlavia využil Súdny dvor predovšetkým výklad priamej a nepriamej diskriminácie v sledovaní účinného uplatnenia legislatívy o rovnakom zaobchádzaní a objasnil, že ochrana proti diskriminácii z dôvodu príslušnosti k pohlaviu sa týka aj mužov.

Východiskovými strategickými materiálmi na úrovni Európskej únie v oblasti rovnosti žien a mužov sú:

- Plán uplatňovania rovnosti žien a mužov 2006 – 2010,
- Akčný program pre gender mainstreaming v rozvojovej spolupráci Spoločenstiev.

Rada Európy

- Dohovor o ochrane ľudských práv a základných slobôd, 1950 a jeho dodatkové protokoly, najmä dodatkový protokol č. 7, 11 a 12
- Európska sociálna charta, 1961, Revidovaná Európska sociálna charta 1996 a jej dodatkový protokol, 1988
- Odporúčanie Rec(2002)5 Výboru ministrov členským štátom o ochrane žien proti násiliu z roku 2002
- Odporúčanie Rec(2007)13 Výboru ministrov členským štátom o gender mainstreamingu vo vzdelávaní

- Odporúčanie 148 (2004)¹ o gender mainstreamingu na miestnej a regionálnej úrovni: stratégia na podporu rovnosti žien a mužov v mestách a regiónoch
- Odporúčanie Rec(2007)17 Výboru ministrov členským štátom o štandardoch a mechanizmoch rodovej rovnosti
- Odporúčanie Rec(2003)3 Výboru ministrov členským štátom o vyváženej účasti žien a mužov v politickom a verejnom rozhodovaní

Národné legislatívne a strategické dokumenty

Legislatívne

- zákon č. 460/1992 Zb. Ústava Slovenskej republiky
- zákon č. 311/2001 Z. z. Zákonník práce v znení neskorších predpisov
- zákon č. 365/2004 Z. z. o rovnakom zaobchádzaní v niektorých oblastiach a o ochrane pred diskrimináciou a o zmene a doplnení niektorých zákonov (antidiskriminačný zákon) v znení neskorších predpisov
- zákon č. 5/2004 Z. z. o službách zamestnanosti a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- zákon č. 312/2001 Z. z. o štátnej službe a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- zákon č. 552/2003 Z. z. o výkone práce vo verejnom záujme v znení neskorších predpisov
- zákon č. 553/2003 Z. z. o odmeňovaní niektorých zamestnancov pri výkone práce vo verejnom záujme a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov
- zákon č. 308/1993 Z. z. o zriadení Slovenského národného strediska pre ľudské práva v znení neskorších predpisov
- zákon č. 125/2006 Z. z. o inšpekcii práce a o zmene a doplnení zákona č. 82/2005 Z. z. o nelegálnej práci a nelegálnom zamestnávaní a o zmene a doplnení niektorých zákonov
- zákon č. 448/2008 Z. z. o sociálnych službách a o zmene a doplnení zákona č. 455/1991 Zb. o živnostenskom podnikaní (živnostenský zákon) v znení neskorších predpisov

Z hľadiska zámerov stratégie sú dôležité aj:

- zákon č. 308/2000 Z. z. o vysielaní a retransmisii a o zmene zákona č. 195/2000 Z. z. o telekomunikáciách v znení neskorších predpisov
- zákon č. 343/2007 Z. z. o podmienkach evidencie, verejného šírenia a uchovávaní audiovizuálnych diel, multimediálnych diel a zvukových záznamov umeleckých výkonov a o zmene a doplnení niektorých zákonov (audiovizuálny zákon)
- vyhláška č. 589/2007 MK SR, ktorou sa ustanovujú podrobnosti o jednotnom systéme označovania audiovizuálnych diel, zvukových záznamov umeleckých výkonov, multimediálnych diel, programov alebo iných zložiek programovej služby a spôsobe jeho uplatňovania
- zákon č. 147/2001 Z. z. o reklame a o zmene a doplnení niektorých zákonov v znení neskorších predpisov

Východiskové národné strategické dokumenty k rovnosti príležitostí, rodovej rovnosti a potláčaniu diskriminácie, na ktoré stratégia nadväzuje, sú najmä:

- Národný akčný plán pre ženy
- Koncepcia rovnosti príležitostí žien a mužov

- Národná stratégia na prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách a v rodinách
- Národný akčný plán pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách, na roky 2005 – 2008
- Národná správa o stratégiách sociálnej ochrany a sociálnej inklúzie 2006 – 2008
- Opatrenia na zosúladienie rodinného a pracovného života, 2006

Východisková situácia v definovaných oblastiach

Na základe vyššie uvedených strategických a legislatívnych dokumentov je účelom stratégie primerane reagovať na celospoločenské procesy s cieľom zabezpečiť implementáciu rodovej rovnosti nielen de iure ale aj de facto. V aktuálnych podmienkach Slovenskej republiky si vyžadujú strategickú a komplexnú podporu, zvýšenú pozornosť a posilnenie zo strany rozhodujúcich subjektov nasledujúce oblasti:

- oblasť ekonomická, hospodárska a sociálna a oblasť zdravotníctva,
- oblasť rodiny a štátnej rodinnej politiky,
- oblasť verejného a politického života, participácie a reprezentácie,
- oblasť výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry.

Prierezovou a nosnou myšlienkou stratégie je prijímať v definovaných oblastiach nevyhnutné opatrenia, ktoré budú okrem iného predovšetkým predchádzať vytváraniu rodových predsudkov a rodových stereotypov, respektíve usilovať o ich postupné odstraňovanie.

V rámci predpokladaných okruhov odporúčaní stratégia považuje za dôležité zaoberať sa rodovými predsudkami vo všetkých jej definovaných oblastiach. Rodový predsudok totiž vychádza iba z niekoľkých empirických faktov, ktoré ďalej selektuje a zároveň nadmerne zovšeobecňuje. Mnohé z predsudkov sú taktiež vyjadrením súhlasu s prevládajúcim skupinovým spôsobom správania alebo myslenia. Rodový predsudok uprednostňuje alebo odmieta nejaké správanie či myslenie. Rodový predsudok často slúži na pridelovanie skupinových alebo individuálnych vlastností dopredu, bez tohto aby sme posudzovali individuálne predpoklady v schopnostiach, prednostiach a talentoch jednotlivých ľudí.

Stratégia predpokladá vytvorenie podmienok pre individuálny prístup k uplatňovaniu konkrétnych schopností, predností a talentov, ktoré sa môžu realizovať ako rodovo spravodlivé zamestnávanie; rovnaké odmeňovanie za rovnakú prácu; vyvážené zastúpenie žien a mužov v rozhodovaní; zosúladienie osobného a pracovného života; rodová rovnosť na miestnej a regionálnej úrovni; konkrétne služby na podporu zdravia; konkrétne aktivity zamerané proti násiliu páchanému na ženách; konkrétne opatrenia umožňujúce integráciu imigrantov, azylantov a prisťahovalcov. Veľmi dôležitá je oblasť vzdelávania a médií, v ktorej by sa nemali zovšeobecňovať skupinové charakteristiky žien a mužov, ale mali by sa prinášať príklady vychádzajúce zo spravodlivého popisu individuálnych schopností, predností a talentov. Omnoho dôležitejšie ako zdôrazňovanie predsudkov je poukazovať na konkrétnu segregáciu, diskrimináciu a intoleranciu vo všetkých oblastiach.

Narúšanie a odstraňovanie rodových stereotypov, ktoré sú takmer vždy nezávislé od empirických faktov a vychádzajú z konkrétnej kultúry, ktorá učí spôsobu, ako vnímať svet a rozumieť svojmu okoliu, je bazálnou časťou intervenčných smerovaní stratégie. Rodové stereotypy sú šablónovitým spôsob vnímania, ktorý nie je produktom priamej skúsenosti človeka, ale je preberaný, ospravedlňovaný, udržiavaný a racionalizovaný tradíciou. Rodové stereotypy sa často sa prenášajú na jedinca prostredníctvom rodiny, školy, médií alebo autorít. Rodové stereotypy slúžia ako nástroje na obhajovanie predstavy o tom, aké by mali byť údajne typické mužské a ženské vlastnosti, roly a pozície mužov a žien v spoločnosti a sú

jednou z príčin štrukturálnych rodových nerovností v spoločnosti. Okruhy odporúčaní stratégie sú nasmerované na rozrušenie rodových stereotypov, ktoré vnikajú na základe vplyvu prostredia, často pod vplyvom médií alebo sú reflexiou názorov spoločnosti a môžu pretrvávať, pretože človek nezažíva „spättnú väzbu“ z mylnosti vlastného uvažovania, a tým nedochádza k zmene zovšeobecňujúceho pohľadu. Boj proti rodovým stereotypom sprevádza vysoká miera emocionalizácie. Dochádza k údajnému útoku na „všeobecne platné“ hodnoty a správanie spoločnosti. To, čo nezodpovedá danej schéme rodového stereotypu, býva prehliadané a ignorované.

Stratégia formuluje vo všetkých definovaných oblastiach (oblasť ekonomická, hospodárska a sociálna a oblasť zdravotníctva; oblasť rodiny; oblasť verejného a politického života, participácie a reprezentácie; oblasť výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry okrem iného kritickú citlivosť voči vytváraniu stereotypných úsudkov o ženách a mužoch, a to predovšetkým v printových a audiovizuálnych masmédiách, reklame a výchovno-vzdelávacích procesoch.

Oblasť ekonomická, hospodárska a sociálna a oblasť zdravotníctva

V tejto oblasti je možné identifikovať nasledovné okruhy, ktoré rešpektujú okrem iného aj plnenie lisabonských cieľov. Nasledovné problémy si vyžadujú mnohostranné riešenia, ktoré budú formulované v konkrétnych akčných plánoch:

- trh práce z hľadiska zamestnanosti, podmienok zamestnávania a pracovných podmienok, nezamestnanosti a služieb zamestnanosti,
- diskriminácia a rodová stereotypizácia,
- horizontálna a vertikálna rodová segregácia,
- rodový mzdový rozdiel,
- podnikanie a samostatná zárobková činnosť žien,
- sociálna ochrana, sociálne poistenie, sociálne služby a boj proti chudobe,
- osobitné zdravotné riziká žien a mužov a dostupnosť rodovo diferencovaných služieb v oblasti zdravotníctva vrátane ochrany sexuálneho a reprodukčného zdravia,
- spoločenská zodpovednosť a prorodinné a prorodové opatrenia zamestnávateľských organizácií,
- využívanie prostriedkov štrukturálnych fondov a Kohézneho fondu na podporu rodovej rovnosti.

Pre vypracovanie stratégie boli použité rozsiahle podkladové analýzy od viacerých autorov a autoriek.¹⁵ Slovenská republika zaznamenala v posledných rokoch takmer vo všetkých oblastiach spoločenského a ekonomického života progres. Celková zamestnanosť dosiahla už tretí rok po sebe vysoký medziročný rast, a to pri súbežnom relatívne silnom poklese nezamestnanosti. Celkový počet pracujúcich Slovenskej republiky v priemere za rok 2007 dosiahol 2 357,3 tis. osôb, z ktorých bolo 86,7 % zamestnancov, 9,7 % podnikateľov bez zamestnancov, 3,1 % podnikateľov so zamestnancami a zostatok, 0,5 %, tvorili vypomáhajúci členovia domácností podnikateľov a nešpecifikované osoby. Miera ekonomickej aktivity obyvateľov vo veku 15 - 64 rokov dosahovala v roku 2007 úroveň 68,2 % (mužov 75,8 % a žien 60,7 %). Na základe súčasného vývoja a dopadov finančnej krízy možno očakávať nižšie ako plánované miery rastu. Napriek uvedenému možno konštatovať, že v Slovenskej republike sa nedarí plniť Lisabonské kritériá. Jedným z hlavných

¹⁵ Podkladové analýzy, vzhľadom na ich rozsah, nie sú súčasťou príloh materiálu a sú umiestnené na internetovej stránke www.employment.gov.sk/obcan/antidiskriminacia/, www.gender.gov.sk

kvantifikovaných cieľov Lisabonskej stratégie je do roku 2010 zvýšiť celkovú mieru zamestnanosti osôb vo veku 15 - 64 rokov na 70 % a mieru zamestnanosti žien na 60 %.

V roku 2007 bolo v Slovenskej republike v priemere 291,9 tis. nezamestnaných osôb, čo bola najnižšia úroveň počtu nezamestnaných osôb od roku 1996. Oproti predchádzajúcemu roku sa nezamestnanosť znížila o 61,5 tis. osôb. Medziročný pokles absolútneho počtu nezamestnaných z hľadiska pohlavia bol intenzívnejší u mužov (o 20,1 %) ako u žien, kde poklesol počet nezamestnaných žien o 14,7 %. Miera nezamestnanosti u mužov dosiahla 9,8 % a medziročne klesla o 2,4 percentuálneho bodu (p. b.), kým miera nezamestnanosti žien poklesla o 2,2 p. b. na úroveň 12,5 %. V porovnaní s predchádzajúcim rokom sa rozdiel medzi úrovňou miery nezamestnanosti u mužov a žien zvýšil o 0,2 p. b. (v roku 2006 mali muži mieru nezamestnanosti nižšiu o 2,5 p. b. a v roku 2007 tento rozdiel vzrástol na 2,7 p. b.).

V oblasti ekonomickej, hospodárskej, sociálnej a zdravotníctva je potrebné posilniť mechanizmy na odstránenie horizontálnej aj vertikálnej segregácie v sektoroch, odvetviach a povolaniach; prijať opatrenia na zníženie mzdového rozdielu medzi ženami a mužmi, ktorý patrí v Slovenskej republike k jedným z najvyšších v rámci krajín EÚ; podporiť zosúladenie osobných, rodinných a pracovných povinností žien a mužov, ako aj infraštruktúru a služby priateľské k rodine a rodovej rovnosti.

Pričom treba brať do úvahy zvýšenú mieru rizika chudoby žien a predovšetkým starších žien a zvlášť žien rozvedených a osamelo žijúcich. Miera rizika chudoby dosiahla na Slovensku v roku 2006 20 % a podiel žien, ktoré žijú v domácnosti, kde nikto nepracuje, predstavuje 9,6 %. Ide často o skupinu osamelých matiek s deťmi. Riziko chudoby sa zvyšuje rapídne u žien v dôchodkovom veku.

Ďalej je potrebné zvýšiť podporu podnikania novými finančnými produktmi a znížením administratívnej náročnosti a zaťaženia a zvlášť posilniť rozmer rodovej rovnosti prostredníctvom podporných prostriedkov ako napríklad sieťovanie, kouching a mentoring a podobne. Prostredníctvom systému sociálnej ochrany predchádzať riziku chudoby a prekonávať prekážky flexiistoty.

Modernizácia služieb v oblasti zdravotníctva by mala smerovať k zlepšeniu dostupnosti, kvality a rastu potenciálu reagovať na nové špecifické potreby žien a mužov v súvislosti s rizikami v oblasti zdravia vrátane sexuálneho a reprodukčného zdravia. Problémy rodovej nerovnosti v oblasti zdravia sa doteraz nestali súčasťou verejného záujmu. Vo všetkých uvedených okruhoch je potrebné zefektívniť čerpanie vnútroštátnych verejných zdrojov a európskych finančných prostriedkov.

Riešenie uvedených problémov na základe gender mainstreamingu by malo prispieť k zvýšeniu kvality života a modernizácii služieb v oblasti ekonomickej, hospodárskej, sociálnej a zdravotníctva.

Oblasť rodiny a štátnej rodinnej politiky

V oblasti rodiny je možné identifikovať nasledovné problémy vyžadujúce primerané mnohostranné riešenia, ktoré budú naplňovať tzv. barcelonské ciele:

- potreba flexibilnejšej právnej úpravy niektorých osobných a majetkových vzťahov vznikajúcich alebo realizovaných v oblasti rodiny,
- neproporčná participácia na rodinných povinnostiach ako dôsledok rodovej stereotypizácie,
- nízke uznanie neplatenej práce v prospech rodiny,
- absencia adekvátnych podporných služieb pre rodiny,
- násilie páchané na ženách a deťoch.

Na základe analýzy v oblasti rodiny a vzhľadom na prebiehajúce demografické trendy a iné sociálne procesy v súčasnej slovenskej spoločnosti, sú názory a postoje na rodinný a osobný život formované nielen tradičnými postojmi, ale v čoraz väčšej miere sa presadzuje

podpora výchovy detí v rodine v zmysle uznávania rovnakej hodnoty všetkých členov rodiny, posilňovanie novej roly otca v rodine a širšie vnímanie rodiny.

V 90. rokoch 20. storočia začali byť problémom výrazné zmeny v demografickom vývoji, ktoré je možné označiť za prechod na nový model reprodukčného správania sa obyvateľstva Slovenska. Hlavnými znakmi nového modelu sú pokles sobášnosti a dramatické zníženie pôrodnosti a plodnosti vyvolané rapídny odkladaním založenia rodiny do vyššieho veku. Ďalej pretrvávajúci rastúci trend rozvodovosti, pretrvávajúce rozdiely v úmrtnosti žien a mužov, výrazný pokles potratovosti a starnutie obyvateľstva.

Vplyvom sociálno-ekonomických zmien od roku 1989 došlo k zmene reprodukčného správania obyvateľstva a pôrodnosť klesla podobne ako vo všetkých postkomunistických krajinách. Na rozdiel napr. od Českej republiky je nárast priemerného počtu detí na jednu ženu nízky a stagnuje v posledných rokoch na úrovni len 1,25 dieťaťa. Krajiny so sociálnymi a rodinnými politikami formulovanými v zmysle rovnosti žien a mužov napríklad Fínsko, Švédsko a Francúzsko majú v posledných rokoch vysoké miery plodnosti, kým krajiny podporujúce tradičné delenie rodičovských rolí čelia nízkej pôrodnosti a rastu bezdetnosti (napríklad Nemecko, Španielsko a Taliansko. Mnohé krajiny, ktoré majú vysoký podiel žien na trhu práce ako napríklad severské štáty, Francúzsko, Holandsko, majú zároveň najvyššie miery pôrodnosti a plodnosti. Navyše, ako ukazujú niektoré štúdie, existuje jasná korelácia medzi mierou pôrodnosti a mierou pracovnej aktivity žien. Vo Francúzsku je napríklad miera zamestnanosti žien vo veku od 25 do 49 rokov je 80 % a úhrnná miera pôrodnosti je 1,92 %. Táto otázka je pre Slovensko osobitne dôležitá, pretože na Slovensku miera pôrodnosti klesla z 2,1 v roku 1990 na 1,25 v roku 2007.

Napriek viacerým pozitívnym legislatívnym úpravám je násilie páchané na ženách stále aktuálnym problémom spoločnosti. Na základe výskumov najmenej každá piata žena má skúsenosť s násilím, ktorému čelí v partnerských alebo iných rodinných zväzkoch. Všeobecne je nedostatočná informovanosť o medzinárodných záväzkoch Slovenskej republiky v oblasti ľudských práv žien a násilia páchaného na ženách a doposiaľ sa nepodarilo vyčleniť dostatočné finančné prostriedky na budovanie kapacít a inštitucionálne posilnenie zariadení a organizácií, predovšetkým mimovládnych organizácií, pôsobiach v oblasti primárnej, sekundárnej a terciárnej prevencie násilia páchaného na ženách a v oblasti poskytovania podporných služieb. Chýba špeciálna legislatívna úprava prevencie a eliminácie rodovo podmieneného násilia. Takisto chýba systém vzdelávania pomáhajúcich profesií, zachytávajúci špecifiká problematiky rodovo podmieneného násilia ako aj systém práce s médiami v kontexte rešpektovania nulovej tolerancie voči násiliu páchanému na ženách. Na inštitucionálnej úrovni je potrebné zriadiť Koordinačné a metodické centrum pre prevenciu a elimináciu násilia páchaného na ženách, ako aj vypracovať systém pomoci prostredníctvom intervenčných centier a intervenčných tímov.

Stratégia formuluje vhodné motivačné nástroje a podporuje participáciu na starostlivosti o deti a iných členov rodiny v privátnej sfére. Tým posilňuje a oceňuje význam a hodnotu neplatennej práce, ktorá je spojená so starostlivosťou o deti, rodinných príslušníkov ako aj ostatnej neplatennej práce v domácnosti a s tým spojené posilňovanie nestereotypnej otcovskej úlohy v rodine. Vyčíslenie podielu neplatennej práce na HDP by mohlo byť prínosom Slovenskej republiky k danej problematike, ktorá je už desaťročia nastoľovaná rôznymi ženskými mimovládnymi organizáciami.

Prostredníctvom gender mainstreamingu sa môže aktualizovať aj štátna rodinná politika a stratégia môže byť odpoveďou aj na súčasné demografické výzvy a medzigeneračnú solidaritu.

Oblasť verejného a politického života, participácie a reprezentácie

V oblasti verejného a politického života je možné identifikovať nasledovné problémy, ktorých riešenia budú formulované v konkrétnych akčných plánoch:

- nízka miera vymožitelnosti práva pri porušení ľudských práv a základných slobôd,
- nevyvážené zastúpenie žien a mužov vo verejnom a politickom živote a na všetkých úrovniach rozhodovania,
- rodová stereotypizácia v oblasti verejného a politického života, participácie a reprezentácie,
- nízka participácia žien na všetkých stupňoch riadenia a rozhodovania,
- nedostatočná podpora aktívneho občianstva zo strany legislatívnych a iných štruktúrnych mechanizmov a zo strany verejnej moci,
- nízka informovanosť a výmena skúseností o osvedčených postupoch,
- nedostatočné využívanie mentoringu a koučingu,
- nízka podpora rozšírenia dostupných služieb súvisiacich s oblasťou verejného a politického života, reprezentáciou a participáciou,
- nedostatočné uplatňovanie rodových hľadísk pri tvorbe verejných politík a verejných rozpočtov.

Rodovo vyrovnaná účasť žien a mužov v rozhodovacích a riadiacich procesoch sa považuje za dôležitý ukazovateľ kvality demokracie. Zvýšenie počtu žien v riadiacich a rozhodovacích pozíciách automaticky neznamená vyriešenie problematiky rodovej rovnosti v oblasti participácie a reprezentácie. So zvyšovaním počtu žien sa musia mainstreamovať rodovo citlivé opatrenia predovšetkým do všetkých oblastí politických intervencií.

Právo na rovnosť žien a mužov je základným predpokladom demokratickej spoločnosti, ktorá nemôže zanedbávať zručnosti, vedomosti, skúsenosti a kreativitu žien. V Slovenskej republike pretrváva nedostatočné zastúpenie žien na všetkých úrovniach rozhodovacích a riadiacich procesov. Po voľbách do Národnej rady Slovenskej republiky v roku 2006 bolo v NR SR 16 % žien, neskôr výmenou poslancov sa do parlamentu dostalo 19,3 % poslankyň. Vo voľbách 2005 nebola zvolená žiadna žena za predsedníčku samosprávneho kraja a celkovo bolo zvolených 14,3 % žien poslankyň samosprávnych krajov. Slovenská republika patrí ku krajinám s pomerne vysokým zastúpením žien na komunálnej úrovni. Vo voľbách do orgánov miestnej samosprávy v decembri 2006 získali ženy 20,7 % z celkového počtu 2 905 zvolených starostov obcí a mestských častí a primátorov miest.

Stratégia upozorňuje na: nedostatočné využívanie gender mainstreamingu v systémoch riadenia spoločnosti; na nedostatočné zohľadňovanie diferencovaného dopadu legislatívnych návrhov na ženy a mužov v doložke vplyvov, ako aj na nedostatočné uplatňovanie aspektov rodovej rovnosti, respektíve požiadaviek na zákaz diskriminácie na základe pohlavia v existujúcej legislatíve, koncepčných a strategických materiáloch; na potrebu komplexného scitlivovania verejných aktérov, aktérok a obyvateľstva v smere uznávania rovnosti žien a mužov.

Chýba inštitucionálny mechanizmus, stratégie a programy zamerané na uplatňovanie rodovej rovnosti na úrovni verejnej správy a regionálnej a miestnej samosprávy. Nie sú vytvárané nástroje na zvýšenie účasti žien na politických a rozhodovacích procesoch na všetkých úrovniach verejného života. Rodová rovnosť nie je vnímaná ako aspekt politickej a spoločenskej zodpovednosti.

Oblasť výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry

V oblasti výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry je možné identifikovať nasledovné problémy, ktoré si budú vyžadovať zvýšenú pozornosť v akčných plánoch:

- absencia koordinovaného pravidelného monitorovania a hodnotenia uplatňovania rodovej rovnosti,
- nedostatočné dáta a údaje členené podľa pohlavia ako podmienka a predpoklad efektívneho monitoringu a výskumu,
- nedostatočný kontinuálny výskum v oblasti rovnosti žien a mužov a antidiskriminácie,
- eliminácia rodovej stereotypizácie vo výchove a vzdelávaní, médiách a kultúre,
- neposilňuje sa rovnosť žien a mužov vo výchove a vzdelávaní,
- nedostatočné zapojenie mužov v učiteľských a vychovávateľských profesiách,
- rodovo stereotypné obrazy žien a mužov v médiách, reklame a marketingu a šírenie prevládajúceho rodovo stereotypného spoločenského diskurzu,
- nedostatočný prístup k novým technológiám.

Napriek pokroku, ktorý nastal v oblasti zberu štatistických údajov, nie je komplexne zabezpečené ich hĺbkové členenie na základe pohlavia, a predovšetkým analýza zistených údajov vrátane genderovej analýzy. Nie je dostatok súhrnných publikácií, v ktorých by sa uvedené zistenia pravidelne prezentovali a analyzovali. Chýba inštitúcia, ktorá by zastrešovala na národnej úrovni danú problematiku a slúžila predovšetkým už dnes širokej odbornej, ale aj laickej verejnosti.

V oblasti výchovy a vzdelávania bude dôležité sa oveľa viac zameriavať na problematiku rovnosti žien a mužov prostredníctvom intenzívneho uplatňovania gender mainstreamingu. Znamená to okrem iného predovšetkým zabezpečenie rodovo citlivej pedagogiky a všetkých výchovno-vzdelávacích politík a procesov. Nevyhnutné je súčasne skúmať príčiny a sociálne dôsledky feminizácie vzdelania, školstva a povolání a odstraňovať potenciálne nerovnosti. V tejto súvislosti je relevantnou výzvou predovšetkým eliminácia rodových stereotypov a rodovej segregácie vo výchove a vzdelávaní, ktoré sú hlavnou bariérou pokroku v danej oblasti.

V priebehu rokov 2000 – 2007 vo vzdelanostnej štruktúre pracujúcich došlo k poklesu pracujúcich so základným vzdelaním, najmä žien. Znížil sa aj podiel vyučených pracujúcich, a to viac spomedzi mužov ako žien. V roku 2007 tvorili najvyšší podiel z celkového počtu pracujúcich ženy s úplným stredným vzdelaním s maturitou (45,9 %), čo bolo podstatne viac ako podiel pracujúcich mužov tejto vzdelanostnej úrovne (34 %). Na trhu práce pôsobilo tiež viac vysokoškolsky vzdelaných žien ako mužov (16,9 % oproti 14,6 %).

Pretrváva absencia systematického vzdelávania v oblasti rodovej rovnosti. Problematikou rodovej rovnosti (rodových štúdií) je potrebné sa zaoberať v ďalšom inštitucionálnom a rezortnom vzdelávaní.

V médiách, marketingu a reklame pretrvávajú rodové predsudky a rodová stereotypizácia ako ustálené, zjednodušené až rigidné presvedčenia o údajne vhodnom a primeranom správaní sa mužov a žien a ich vhodných a primeraných vlastnostiach a ďalších psychických či sociálnych kvalitách. Média, marketing a reklama ovplyvňujú vnímanie rovnosti žien a mužov a zohrávajú neprehliadnuteľnú úlohu pri produkovani rodových nerovností a konštruovaní rodovo stereotypných spoločenských noriem. Rodovo citlivé mediálne a marketingové produkty a procesy majú významnú úlohu v oblasti prekonávania rodových stereotypov a rodových nerovností. Rodová senzibilizácia médií, marketingu a reklamy je ďalšou výzvou pre naštartovanie procesov gender mainstreamingu.

Implementácia – intervenčné smerovanie

Implementácia rodovej rovnosti do života spoločnosti predpokladá naplnenie základných a operačných cieľov. **Základným cieľom stratégie je vytvoriť prostredie, účinné mechanizmy, nástroje a metódy implementovania rodovej rovnosti do**

všetkých oblastí spoločenského života. Základným cieľom stratégie je implementovať prostredníctvom inštitucionálneho zabezpečenia medzinárodnú, európsku a národnú politiku rodovej rovnosti a zabezpečiť jej celoštátnu koordináciu a monitorovanie; prostredníctvom okruhov odporúčaní legislatívneho a podporného charakteru dosiahnuť pokrok v oblasti rodovej rovnosti; zvyšovaním informovanosti a povedomia o problematike rodovej rovnosti medzi odbornou i laickou verejnosťou a narúšaním rodovej stereotypizácie dosiahnuť spravodlivé rodové pomery; vytvorením systému analytických, monitorovacích a kontrolných mechanizmov a systematického zisťovania účinnosti a efektivity prostredníctvom navrhovaných akčných plánov zaangažovať aktérov a aktérky vrátane občianskej spoločnosti do procesov prijímania, realizovania, kontroly a monitorovania nástrojov a postupov presadzovania rodovej rovnosti.

Základný cieľ stratégie bude dosiahnutý prostredníctvom navrhnutých konkrétnych operačných cieľov, ktoré budú injektovať rovnosť žien a mužov do systému spoločenských vzťahov v oblastiach definovaných stratégiou. Stratégia akcentuje predovšetkým rozrušovanie umelých kauzálnych rámcov rodovej stereotypizácie. Uvedené nie je možné dosiahnuť bez posilňovania osobnostnej integrity a dôstojnosti žien a mužov. Základným predpokladom dosiahnutia rodovej rovnosti je efektívny, spravodlivý a demokratický spoločenský systém.

Intervenčné smerovanie prostredníctvom operačných cieľov sa adekvátne aplikuje na nevyhnutnú strategickú a komplexnú podporu v už identifikovaných oblastiach, ktoré si vyžadujú prioritné riešenia:

- oblasť ekonomická, hospodárska a sociálna a oblasť zdravotníctva,
- oblasť rodiny a štátnej rodinnej politiky,
- oblasť verejného a politického života, participácie a reprezentácie,
- oblasť výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry.

Operačné ciele

Operačný cieľ 1

Dosiahnuť vyvážené postavenie a zastúpenie žien a mužov v rozhodovacích a mocenských pozíciách

Okruhy odporúčaní

- 1.1. Vytváranie predpokladov vrátane legislatívnych pre vyvážené zastúpenie žien a mužov na postoch s rozhodovacou právomocou na všetkých úrovniach riadenia.
- 1.2. Napomáhanie tvorbe optimálneho prostredia pre vyváženú participáciu žien a mužov v politickom rozhodovaní ako dynamizujúceho faktora politického života a predpoklad politickej stability.
- 1.3. Odtradicionalizovanie ponímania verejnej a súkromnej sféry tak, aby boli odstránené hranice obmedzujúce participáciu žien a mužov.
- 1.4. Prorodová transformácia výchovno-vzdelávacieho procesu, médií a zaužívaných vzorcov správania formujúcich rozhodovacie a mocenské pozície.

Operačný cieľ 2

Identifikovať rodovú stereotypizáciu (umelé, stereotypné kauzálne rámce), oslabovať ju a vyhýbať sa jej a vytvárať nestereotypné systémy vzťahov vrátane kultúry a povedomia rešpektujúceho rovnosť žien a mužov a dosiahnuť v systémoch výchovy a vzdelávania plnú akceptáciu rozmeru rovnosti žien a mužov

Okruhy odporúčaní

- 2.1. Vytváranie podmienok pre identifikáciu rodovej stereotypizácie v oblasti ekonomickej, hospodárskej, sociálnej, zdravotníctva, rodiny, verejného a politického života, participácie a reprezentácie, výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry a ďalších a oslabovať ich pôsobenie prostredníctvom prorodových postupov a prístupov.
- 2.2. Podporovanie komplexného prorodového systému organizácie výchovy a vzdelávania v školách a školských zariadeniach a vo všetkých stupňoch vzdelávania tak, aby sa do systému výchovy a vzdelávania integrovala rodová problematika.
- 2.3. Organizovanie informačno-osvetových kampaní o otázkach rodovej rovnosti.
- 2.4. Zvyšovanie zastúpenia žien vo vede a motivovať dievčatá a ženy pre vedeckú činnosť.
- 2.5. Vzdelávanie ľudí, ktorí implementujú rodovú dimenziu v rámci svojho vecného pôsobenia.
- 2.6. Iniciovanie akreditácie študijných odborov a programov rodovej rovnosti (rodových štúdií) vrátane personálnych garantov a certifikovaných expertov a expertiek.
- 2.7. Pripravovanie podmienok pre širšie využívanie mentoringu a koučingu.

Operačný cieľ 3

Zohľadňovať rovnosť žien a mužov ako štruktúrotvornú zložku vytvárania a fungovania systémov vzťahov a vytvárania demokratickej spoločnosti

Okruhy odporúčaní

- 3.1. Zabezpečenie legislatívnych predpokladov pre uplatňovanie rovnosti žien a mužov na všetkých úrovniach života spoločnosti ako prostriedku eliminovania štrukturálnej diskriminácie.
- 3.2. Vytváranie priaznivých predpokladov pre rodovo integrované organizácie.
- 3.3. Podporovanie politiky diverzity v podnikoch a organizáciách a zviditeľňovanie subjektov úspešne integrujúcich rodovú dimenziu do svojej činnosti.
- 3.4. Zameranie pozornosti na odstraňovanie inštitucionalizovanej diskriminácie v organizáciách a inštitúciách.
- 3.5. Podporovanie spoločenského diskurzu o demokratickej spoločnosti vytváranej na základe rovnosti žien a mužov a podpora médií.

Operačný cieľ 4

Vytvárať podporné mechanizmy pre plnohodnotnú účasť žien a mužov v hospodárskom, ekonomickom a sociálnom rozvoji a pre akúkoľvek distribúciu finančných, technických, materiálnych, priestorových a časových zdrojov a služieb tak, aby bola dosiahnutá rodová spravodlivosť.

Okruhy odporúčaní

- 4.1. Rozšírenie, skvalitnenie a zefektívnenie legislatívnych a inštitucionálnych mechanizmov na elimináciu horizontálnej a vertikálnej segregácie a rodového mzdového rozdielu.
- 4.2. Dostatočná alokácia finančných prostriedkov pre oblasť rodovej rovnosti a rodového rozpočtovania (gender budgetingu).
- 4.3. Vytváranie nových nástrojov na boj proti diskriminácii založenej na pohlaví a posilnenie prorodových mediálnych, reklamných a marketingových aktivít a produktov.

- 4.4. Podporovanie ekonomickej nezávislosti žien a ich podnikateľských aktivít.
- 4.5. Podporovanie flexibilných foriem zamestnávania a skvalitnenie služieb.
- 4.6. Posilnenie a systematické uplatňovanie rodovej dimenzie a zastúpenia žien v sociálnom dialógu - medzi zamestnávateľmi i v odboroch.
- 4.7. Vypracovanie špeciálnych podporných programov pre najviac ohrozené skupiny žien: osamelé ženy v dôchodkovom veku, osamelé matky s nezaopatrenými deťmi, ženy v pred dôchodkovom veku, rómske ženy, ženy na vidieku a ženy so zdravotným postihnutím atď.
- 4.8. Vytváranie nástrojov zaväzujúcich zamestnávateľov k uplatňovaniu prorodinných a prorodových opatrení (plány / stratégie rodovej rovnosti na úrovni podnikov).
- 4.9. Vytváranie podmienok uľahčujúcich návrat do práce po prerušení zamestnania, predovšetkým z dôvodu materskej a rodičovskej dovolenky alebo iných rodinných a osobných dôvodov (vytváranie, udržiavanie a rozvíjanie zručností, posilňovanie kontinuity a kontaktu s pracoviskom, mentoring atď.).
- 4.10. Oceňovanie príkladov dobrých zamestnaneckých politík - nová úroveň verejnej súťaže implementácia európskych štandardov v oblasti rodovej certifikácie).
- 4.11. Zvýšenie počtu dostupných zariadení starostlivosti pre deti, ktoré obom rodičom uľahčia zosúladenie zamestnania a rodiny a vytváranie efektívnych nástrojov pre začleňovanie ľudí s rodičovskými povinnosťami na trh práce.
- 4.12. Efektívne využívanie čerpania prostriedkov štrukturálnych fondov na podporu rodovej rovnosti na trhu práce a dôsledné implementovanie horizontálnej priority rovnosť príležitostí vo všetkých realizovaných projektoch.

Operačný cieľ 5

Vybudovať a skvalitniť inštitucionálne mechanizmy slúžiace na presadzovanie a implementáciu rovnosti žien a mužov na všetkých úrovniach štátnej správy, samosprávy a ostatných organizácií a inštitúcií (infraštruktúra, sieť, focal point.)

Okruhy odporúčaní

- 5.1. Zakomponovanie agendy rodovej rovnosti do kompetenčného zákona, do zákona o samosprávnych krajoch a do zákona o obecnom zriadení.
- 5.2. Dobudovanie a skvalitnenie legislatívnych a inštitucionálnych mechanizmov pre rodovú rovnosť na národnej a regionálnej úrovni.
- 5.3. Vytvorenie podmienok pre vznik systému uplatňovania rodovej rovnosti a jeho celoštátnu koordináciu.
- 5.4. Zintenzívnenie interaktívneho informačného toku a rozvíjanie komunikačných stratégií pre využitie platných právnych predpisov a konštituovaných inštitucionálnych mechanizmov.
- 5.5. Zakomponovanie problematiky rodovej rovnosti do programových dokumentov hospodárskeho, sociálneho a kultúrneho rozvoja samosprávnych krajov.

Operačný cieľ 6

Zefektívniť a skvalitniť systém prevencie a eliminácie diskriminácie a násillia vo všetkých jeho formách

Okruhy odporúčaní

- 6.1. Presadzovanie efektívnych špecifických legislatívnych nástrojov pre elimináciu rodovo podmieneného násillia a jeho nulovú toleranciu.
- 6.2. Vytvorenie centra na národnej úrovni a zabezpečenie centrálného monitoringu kvalitnej pomoci ženám zažívajúcim násillie vo všetkých oblastiach.
- 6.3. Vybudovanie celoštátneho funkčného a dostupného systému integrovanej intervenčnej a krízovej pomoci obetiam násillia.
- 6.4. Implementovanie gender mainstreamingu do zabezpečovania všetkých druhov podporných služieb a prístupu k nim.
- 6.5. Zabezpečenie postupov na prevenciu a eliminácia násillia na pracoviskách ako súčasti problematiky násillia.
- 6.6. Vytvorenie komplexného informačno-vzdelávacieho systému práce s médiami ako aj komunikačnej stratégie vrátane etických kódexov v oblasti prevencie a eliminácie násillia páchaného na ženách.

Operačný cieľ 7

Identifikovať nerovnosti žien a mužov prostredníctvom posilnenia výskumov a štatistík členených na základe pohlavia

Okruhy odporúčaní

- 7.1. Vytvorenie národného centra na zber a vyhodnocovanie výskumných, štatistických ukazovateľov v oblasti rodovej rovnosti.
- 7.2. Zefektívnenie vo všetkých oblastiach definovaných Stratégiou vypracovávaní rodových analýz.
- 7.3. Identifikovanie a zavedenie rodového členenia vo všetkých relevantných štatistických údajoch.
- 7.4. Inicievanie zadania výskumov a prieskumov špecifických problémov rodovej nerovnosti vo vecnom zábere jednotlivých rezortov.
- 7.5. Podporovanie zberu, analýzy a šírenie informácií o ženách a mužoch na trhu práce ako základného predpokladu riešenia problému.
- 7.6. Vydávanie pravidelných publikácií a zverejňovanie dát v oblasti rodovej rovnosti.
- 7.7. Dôsledné sledovanie plnenia indikátorov rodovej rovnosti v rámci medzinárodných a európskych štandardov a pravidelné poskytovanie získaných údajov prostredníctvom mediálnych výstupov.

Operačný cieľ 8

Vytvoriť celospoločenské kontrolné mechanizmy, monitoring a evaluáciu uplatňovania rovnosti žien a mužov

Okruhy odporúčaní

- 8.1. Vytvorenie komplexného systému celospoločenských monitorovacích mechanizmov a špecifikovanie sankčných mechanizmov v oblasti rodovej rovnosti.
- 8.2. Zabezpečenie prerokovania pravidelnej monitorovacej správy v oblasti rodovej rovnosti vo vláde Slovenskej republiky a v zákonodarnom orgáne.
- 8.3. Vytvorenie systému využitia záverov monitoringu prostredníctvom reformulácie prijatých opatrení na implementáciu rodovej rovnosti v identifikovaných oblastiach.
- 8.4. Zdokonalenie kontrolného mechanizmu prostredníctvom vybudovania špecifických štruktúr s adekvátnymi rozhodovacími právomocami a sankčným mechanizmom.
- 8.5. Vybudovanie kooperujúcich sietí zainteresovaných aktérov kontrolných a sankčných

mechanizmov.

- 8.6. Vypracovanie metodických postupov pre vykonávanie efektívneho monitoringu, kontroly a evaluácie rodovej rovnosti.
- 8.7. Zabezpečenie účasti občianskej spoločnosti na implementácii rodovej rovnosti prostredníctvom monitoringu, kontroly a evaluácie v danej oblasti vrátane poskytovania právnej pomoci a zastupovania na súde v zmysle právnych predpisov.

Operačné ciele sa budú realizovať prostredníctvom akčných plánov jednotlivých rezortov a ostatných organizácií a inštitúcií tak, aby sa konkrétne a adekvátne aplikovali krížom cez identifikované oblasti: oblasť ekonomická, hospodárska, sociálna a zdravotníctva; oblasť rodiny; oblasť verejného a politického života, participácie a reprezentácie; oblasť výskumu, vzdelávania, školstva, médií a kultúry.

Finančné zabezpečenie

Pre realizáciu zámerov stratégie v praxi je potrebné vytvoriť dlhodobý finančný mechanizmus tvorený zdrojmi zo štátneho rozpočtu, z rozpočtu samosprávnych krajov, miest a obcí a zo zdrojov Európskej únie.

Finančné prostriedky v jednotlivých rozpočtových kapitolách budú čerpané v rámci schváleného rozpočtu verejnej správy na roky 2009 – 2011 a nasledovných.

Prínosom bude finančná participácia súkromného sektora a záujmových skupín na jednotlivých aktivitách vyžadujúcich viac zdrojové financovanie.

V rámci operačného programu Zamestnanosť a sociálna inklúzia budú nástrojmi podpory rovnosti žien a mužov: dopytovo orientované projekty, národné a pilotné projekty, ktoré sa budú realizovať v rámci pôsobnosti vyplývajúcej zo zákona.

Horizontálna priorita rovnosť príležitostí bude podporovaná a jej uplatňovanie monitorované vo všetkých operačných programoch programového obdobia 2007 – 2013.

Záver

Stratégia identifikuje problémy, ciele a výzvy uplatňovania rodovej rovnosti v slovenskej spoločnosti a vo všetkých jej štruktúrach. Jej ambíciou je zabezpečiť, aby bola rodová rovnosť integrovaná do života celej spoločnosti. Cieľom stratégie je nielen zakotviť príslušné legislatívne úpravy, ale aj podporné opatrenia nelegislatívneho charakteru smerujúce k vyššiemu právnemu vedomiu občanov a občianok, a tým aj ich využívaniu v praxi.

Jedným z dôležitých aspektov stratégie je zabezpečiť vznik a primerané financovanie samostatnej a nezávislej národnej inštitúcie na podporu implementácie, monitorovania, kontroly, evaluácie ako aj koordinovaného a kontinuálneho výskumu rodovej rovnosti.

Ďalším aspektom je vytvorenie siete miestnych a regionálnych inštitucionálnych štruktúr s praktickým dosahom na vzdelávanie, právne, sociálne a psychologické poradenstvo a iné služby.

Dôležitou úlohou je tiež zabezpečiť intenzívnu participáciu subjektov z akademickej, výskumnej a odbornej sféry na tvorbe verejných politík a zabezpečenie ich koordinácie a sieťovania.

Prostredníctvom stratégie sa zintenzívni vnímanie rodovej rovnosti vo verejnosti na základe profesionálne garantovaných a akreditovaných programov zameraných na konkrétne cieľové skupiny.

Stratégia kladie dôraz na špecifické postavenie médií v súčasnej spoločnosti a ich využitie pri eliminácii rodovej nerovnosti, rodovej stereotypizácie a vytváraní priaznivých predpokladov realizácie deliberatívnej demokracie.

Na základe uvedeného opäť zdôrazňujeme, že stratégia nenahrádza národný akčný plán, ktorý bude následne rozpracovaný na jednotlivé rezortné akčné plány s konkrétnymi úlohami, zodpovednosťou, finančným krytím a konkrétnymi merateľnými ukazovateľmi. Na ich základe sa bude vyhodnocovať plnenie stanovených úloh. Navrhované operačné ciele sa budú plniť prostredníctvom následne rozpracovaných akčných plánov pre jednotlivé identifikované oblasti v rámci vecnej pôsobnosti príslušných rezortov, samosprávnych krajov a ďalších zainteresovaných subjektov.

Stratégia môže byť úspešná len vtedy, ak bude disponovať širokou politickou a verejnou podporou. Dôležité je teda aj efektívne a kontinuálne komunikovanie cieľov a nástrojov stratégie za účelom získania podpory širokej odbornej verejnosti a médií, ovplyvňujúcich povedomie spoločnosti. Doposiaľ dosiahnuté ekonomické výsledky Slovenskej republiky spoluvytvárajú, napriek súčasnej zložitejšej situácii, optimálne možnosti pre riešenie vypuklých problémov, ktorým sa doteraz nedostalo dostatočnej pozornosti a podpory.